

Aerodynamika a mechanika letu - 7. díl

V tomto díle je popsána závislost součinitele vztlaku na úhlu nájevu, dále je popsán maximální součinitel vztlaku a úhel nájevu a princip vzniku zaklopení nájevu na hraně vrcholu.

Zvýšení součinitele vztlaku s úhlem nájevu.

Na konci předchozího dílu byl zobrazen asymetrický profil a bylo vysvětleno, že u pářného nulového úhlu nájevu takový profil vykazovat vztlak. Zvýšením úhlu nájevu se vztlaková síla bude zvyšovat.

Na obrázku je zobrazen asymetrický profil pářného úhlu s úhlem nájevu vypuštěného vrcholu pářného klouzavého. Zvýšením úhlu nájevu se úměrně zvýší podtlakové pole, a to pářného v oblasti nájevu na hraně součinitel vztlaku.

Pro lepší představu lze velmi zjednodušeně říci, že je vrchol za bodem klouzavého letu ke vzduchu pářného horní hranou. Proto jsou i silové stahování pářného popruhů v rozdílné výšce pářného stahování stahující odtokovou hranu, na kterou působí podtlak v daleko menší míře.

Součinitel vztlaku takového profilu se pářného úměrně zvýší s úhlem nájevu, pářného naprostě výtlačný (symetrický i asymetrický) vykazuje pářného stek součinitele vztlaku cca 0.1 na 1° úhlu nájevu.

Výše je uveden pářného úměrně (lineárně) zvýšení vztlaku ovšem koně v okamžiku, kdy se úhel nájevu natolik, že se proud vzduchu od zadní horní hrany začne odtrhávat.

Jak je vidět na obrázku, podtlak na horní- pářední- straně profilu dosahuje maxima (v leteckém slangu dle tvaru podtlakovky hovořme o tzv. sací- úpišce) a na horní- straně, odtokové hrany se již proud vzduchu zašně odtrhává podtlakové pole v této ústi profilu mizí.

Se zvyšujeme se hlem nářhu se oblast odtrhávání- na horní- straně, odtokové hrany zřtájuje - posouvá se k nářhraně, souřinitel vztlaku se zřtájuje, pářední- zřtájuje- hlu nářhu zašně naopak k odtrhávání- proudů vzduchu na horní- straně, profilu skokově poklesne na zřtá 1/3 maximální- hodnoty.

Maximální- souřinitel vztlaku

Maximální- dosažená souřinitel vztlaku profilu pářední- odtrhávání- proudů vzduchu na sací- straně profilu se nazývá max .

U symetrických profilů bývá obvykle cca $Cl_{max} \approx 1,0$. U asymetrických profilů používaných na nosné plochy v letectví bývá Cl_{max} cca 1, 3 až 1,8 .

Velikost Cl_{max} je jedním ze základních kritérií pářední- vřhu profilu pro konkrétní- letecké zařzení- (motorová kluzák, klouzavý padák atd.). Pokud napřklad máme pro konstrukci nového vrchláku k dispozici dva profily pářední- stejné vlastnosti, avšak rozděl v jejich Cl_{max} bude 30% (tento rozděl má šně bývá teoreticky i prakticky mnohem vyřší) a vybrali bychom profil s nižším Cl_{max} , museli bychom tuto volbu pro zachování- stejného pářední- rychlosti kompenzovat o 30% vřtá- plochou vrchláku.

V praxi se u stejné- zřtá- vrchláku s tak velkým rozděl v Cl_{max} profilů asi nesetkáme. Dřvodně má bývá mnoho, jedním z nich bude patřně skutečnost, šně oproti "žvelkmu" letectví- se mohou vřtá- vrchláku daleko vřce "žinspirovat".

Je vřak třeba má-ť na paměť, šně břhem provozu vrchláku docházř k postupnému sniřování- maximální- dosaženého souřinitele vztlaku vrchláku a Cl_{max} a zvyšování- souřinitele odporu CD , šně- má šně se postupně má-ň- k horšřmu- letovř charakteristiky.

Ke sniřování- dosaženého Cl_{max} docházř postupně se zřtájuje- se propustnost- tkaniny, šně- má šně se sniřování- dosaženého podtlak na sací- straně vrchláku a zřřve dřhnutě, ovlivřuje tvar vrchláku vřetně jeho profilu.

Ačkoli se tato postupně změní na téměř pátédeváté-m relativně malých velmi zatížených vrchlíků zů nepropustí tkanin, ani pomaleji a jakkoliv vrchlíky již nejsou ujeté (1).

Kritické helné nábyhu

Šhelné nábyhu, pátémi kterém dojde k různému odtržení a pátémi kterém součinitelem vztlaku různě poklesne tzv. kritické helné nábyhu íkrit. Po pátémekroen íkrit navíc dojde k významnému nárůstu součinitele odporu pátédchozí-děly) a ke změně klopivého momentu (o klopivém momentu a jeho vlivu na bezpečnost bude pojednáno v nábyhu kterém zů dalších dělů).

Proces odtržení proudů vzduchu od profilu

Odtržení proudů vzduchu nastane u různých profilů pátémi různě hlu nábyhu. Zde mohou být (a často bývají) mezi konkrétními profily značné rozdíly. Teoretický rozbor, proč k odtržení dojde, ponecháme stranou a bude se soustředit na to, pátémi jakém hlu nábyhu a jaké práběh má odtržení proudů vzduchu u konkrétních profilů používaných v letectví.

Obecně pro všechny profily (souměrné i nesouměrné) platí:

Proud vzduchu se od profilu začne odtrhávat vždy na jeho sací straně, tedy na té, kde vzniká větší podtlak (u vrchlíků vždy na horní straně), v blízkosti odtokové hrany. Odtržení se postupně rozšiřuje k hraně nábyhu.

Rychlost odtržení a rozsah hlu nábyhu pátémi odtržení je pro každé profil velmi individuální.

K velmi prudkému a téměř okamžitěmu odtržení dochází zpravidla u tenkých profilů vrchlíků zů nepropustí tkanin, ve všeobecném letectví k námů často dochází u starších profilů, často pocházejících z období 2.

Každá povolená jízda mu a tedy z hlediska letové bezpečnosti vždy různě, páteřní zranění mu odtrhávání - dochází - u tlustých profilů a ve skydivingu u vrcholových zánětlivých tkání, kde dochází k efektu vyfukování a následněmu "žvýhlažování" mezerní vrstvy a tím i k oddělení nastupu zpět doho věru doprovázejícího odtrhávání - proudění a tím i povolenému poklesu CI max, viz například. letit konstrukce vrcholových pro páteřnost páteřní - Parafoil 252 a 28

Hystereze páteřní odtrhávání

Je důležité mít na paměti, že u mnoha profilů dochází k páteřní návratu z velkého ohlu návěhu po otevření odtržení - proudění vzduchu k situaci, ve které opětovně "žvýhlažování" profilu nastane až po dosažení ohlu návěhu než páteřní jakým došlo k odtržení. Tento jev se nazývá hystereze.

Pro lepší páteřní stav lze tuto situaci demonstrovat na páteřní kladu letadla, u kterého dojde k páteřnímu - z normálního letového režimu k páteřnímu ohlu návěhu cca 14 Eš, ovšem k návratu do normálního letového režimu k ohlu návěhu cca 10 Eš. Aby byl obnoven letový režim, musí pilot vždy různěji potlačit (stejně jako kdyby pilot vrchol povolil páteřní, než kdyby tento jev neexistoval.

Hlavní příčinou tohoto jevu je zpětování věru v zadní části strany profilu, která vznikne věru odtržení k páteřní návratu z režimu páteřnímu - nabíhající - vzduch nejdříve - "žvýhlažování".

Ve skydivingu se tento jev bude vyskytovat spíše u tenkých profilů vrcholových zánětlivých tkání. Naopak věru je zánětlivě vrcholky s tlustými profily zánětlivých tkání jsou věru i tomuto jevu téměř imunní. A

Nulová součinitel vztlačení u asymetrického profilu a zaklopení návěhu hrany

Profil bude vykazovat nulový vztlačení, jestliže (pod)tlakové sily po jeho obvodu se navzájem vyruší. U symetrického profilu je to jednoduché, takové situace nastane páteřní nulové ohlu návěhu, kdy je tlakové pole kolem profilu osově souměrné - viz páteřní dle seriálu.

U asymetrického profilu, jak je zřejmá z obrázku, se budou podtlakové sály ve směru kolmém k proudění navzájem vyrovnávat pomocí márných záporných a kladných. V takovém případě se podtlakové pole na horní straně podřadí blíže k odtokové hraně a na spodní straně profilu se u nabídnuté hrany vytvoří podtlakový úpínek. Pokud má stejný profil směrem dolů. V takovéto situaci dojde u vrchleku nevyhnutelně k zaklopení nabídnuté hrany a dojde k jejímu snížení a úplné letuschopnosti vrchleku. Zaklopení ovšem zašlapaní součiniteli vztlaku nulovém, a to vždy, jakmile se vytvoří dostatečně velké podtlakové úpíneky na spodní straně profilu.

Jinými slovy, s trochou nadsázky lze tvrdit, že každá vrchleka s asymetrickým profilem musí vykazovat určitá kladná vrchleka jinak velkým minimálním součinitelem vztlaku, jinak dojde k zaklopení nabídnuté hrany.

Zaklopení nabídnuté hrany se vyskytuje především u vrchleky pro paragliding (zde existují postupy jak s těmito nakládat), ovšem objevuje se i ve skydivingu, především u starších modelů vrchleky z nepropustných tkanin a nejvíce hrozí při letu v turbulentci. Je velmi důležité mít na paměti, že tendence k zaklopení podřadné hrany každého vrchleku jiná, velmi záleží na konkrétních vlastnostech vrchleku, především u použitého profilu a tvarování v oblasti nabídnuté hrany. Největší tendenci k zaklopení mají vrchleky s profilem pro vysokou klouzavost s velkou úhlostí kábla (velkým poměrem mezi rozpětím a hloubkou), tedy především vrchleky pro paragliding. Nejmenší tendenci budou mít vrchleky s profilem jejich podřadné části symetrickým profilem.

Profily používané v letecké praxi jsou navrhovány tak, aby co nejlépe vyhovovaly mnoha, často velmi protichůdným požadavkům. Ve skydivingu tedy kromě dvou základních hodnotících kritérií, maximálního dosaženého součinitele vztlaku, minimálního součinitele odporu (který by měl být v pracovním režimu padáku co nejmenší - viz 4. díl seriálu), hraje velkou roli tendence k zaklopení nabídnuté hrany, která má významný vliv na tvarovou stabilitu vrchleky i bezpečnost.

Pokračování - páteř

1) U některých vrchleky, po absolvování mnoha set seskoků, má se být pokles CLmax opravdu extrémně.

Odhaduj, že pokles o 30% a vě-ce je u některých žpovedených kousků reálná, dosažitelná - povodná vrchla ploše 200sqft by v takovém pád po opotěbení- vykazovat vztlak L jako stoťtícka a odpor D asi jako dvěstětícka. V takovém pád jí má dojet k situaci, kdy sledná poměr L a D bude tak jako vrchlík i plně vypuštěná. - díek bude nacházet na hranici permanentního metaen. O bezpečnosti takového vrchlíku (i plně ním plošně zatěen-) lze sá spchem pochybovat. Jak by asi vypadal seskok opotěbovaného vrchlíku o ploše např. 100sqft raději nedomájet.

Zá uvedených důvodů proto doporučuji plně nákup vrchlíku z druhé ruky, kromě obvyklé provádní prohlá kontrolu, věnovat velkou pozornost kvalitě propustnosti tkaniny, a to i u vrchlíků z propustných tkanin (paraglidistám mají na místě nepropustnosti pád-služby mášmidlo) a pád-padně (předevedám pokud je ve sportu něk nebojá si to plně iznat) si nechat vrchlík zkontrolovat i v tomto ohledu svém instruktorem, jeť lže paděkovém technikem (riggerem). Proděvájě-cě-, pokud soustavně skájě pouze na tomto vrchlíku a nepohybuje se na hranici max. zatěen-, si ani nemusě postupně se zhorěujě-cě-ch letových vlastnostě- povějmnout. V pád-padě jakěchko pochybnostě- raději od koupě ustoupit, nemluvě o neprovádně- žžkújěbně-ho" seskoku.

2) Jako pád-klad pomalého odtrějě- ze vějebecného letectvě- lze uvěst např. něk z profilů prof. W 60. let min. stol. urěených pro věkonně větroně, u kterých zaě-ně odtrějě- pád i hlu něběhu cca 6Ěš, c poměrně malě hlu, ovějem plně odtrěen- nastane až pád i hlu pádes 20Ěš a k poklesu Cl max dochějě- (např. kluzějk VSO-10).

Ivan Kraus, krausivan@yahoo.com

Dalě- ělěinky autora:

Aerodynamika a Mechanika letu - MANTA nebo BOX?

Aerodynamika a Mechanika letu - Trekově-

Aerodynamika a Mechanika letu - 6. dě-l

Aerodynamika a Mechanika letu - 5. díl

Aerodynamika a Mechanika letu - 4. díl

Aerodynamika a Mechanika letu - 3. díl

Aerodynamika a Mechanika letu - 2. díl

Aerodynamika a Mechanika letu - 1. díl

Paráštář na sportovní padáčku - 2. díl

Paráštář na sportovní padáčku - 1. díl